Ce limbă vorbea Ștefan cel Mare?

• 18 noiembrie 2023 0 10.675

timpul.md | Ce limbă vorbea Ştefan cel Mare?



Desigur, şi acest subiect a fost politizat prin falsificare. Pe scurt, foarte pe scurt, câteva informaţii esenţiale, de spus mai departe la neştiutori:

Urmare a jafurilor şi stăpânirii mongole, de la 1241, teritoriul de la est de Carpaţi era foarte puţin locuite. Pentru mai târziu, cronicarul **GRIGORE URECHE**, a scris despre cum s-a format Moldova, dincolo de venirea unor familii nobiliare din Maramureș (Dragoş, Bogdan…), şi a câteva sute de familii românești de pe domeniile lor, prin colonizare masivă de sute de sate de dincolo de Carpaţi în general. Citez: *au descălecat întâi sub munte, mai apoi adăogindu-se şi crescând înainte, nu numai apa Moldovei, ce nici Siretiul nu i-au hotărât (oprit – nota noastră), ce s-au întins până la Nistru şi până la mare… Românii câți se află lăcuitori în Țara Ungurească şi la Ardeal şi la Maramureşu, de la un loc sunt cu moldovenii, români, şi cu toții se trag de la Rîm* (Roma), (vezi nume, Bejenaru, Ungureanu, Țurcanu, Mocanu, Munteanu, Ardeleanu…). Deci, la origine îndepărtată, istoric, majoritatea basarabenilor sunt ardeleni şi maramureșeni. ASTFEL DECI S-A IMPUS DEFINITIV ROMÂNITATEA MOLDOVENILOR.

MIRON COSTIN, la rândul său în letopisețul său a scris: *„până astăzi, același nume de român este dat îndeobște și muntenilor și moldovenilor și celor ce locuiesc în Țara Transilvaniei. Un alt nume ei înșiși nu au primit între dânșii niciodată*”. Era – desigur – înainte de propaganda rusească.
Eruditul **DIMITRIE CANTEMIR, a scris**: *Noi, moldovenii, la fel ne spunem români, iar limbii noastre, nici moldovenească, ci românească…*
Deci astfel s-a realizat o unitate de limbă de-o parte și de alta a Carpaților, din Transilvania supusă exploatării dure maghiare curgând râuri de români și în Muntenia (vezi și cazul descălecării aici a legendarului Negru Vodă).

Drept urmare și popoarele europene știau de românitatea moldovenilor, și țara lor, alături de Muntenia, Moldova fiind numită și ea adesea drept o VALAHIE. Chiar Ștefan cel Mare în două documente s-a autodefinit domnul Țării Românești a Moldovei (***Moldovlahiei*** / 10 mai 1466 donație la Muntele Athos și în Tetraevangheliarul de la Humor- 1473).

Limba veche slavă din cancelaria Moldovei și biserică, venită de la vecinii bulgari și sârbi, limbă moartă (la fel la polonezi, slavi, ce foloseau antica latină) nu era cunoscută de populație, care vorbea româna veche, după cum popoarele continentului limbile lor arhaice, de atunci.

Cazuri elocvente, după informațiile primite de la cercetătorul dr. **Valentin Constantinov** de la Institutul de Istorie al Acad. RM: cu ocazia depunerii jurământului de vasalitate regelui Poloniei, la Colomea în Pocuția (1485), cronica regală a consemnat că domnul de la Suceava l-a depus …***în limba valahă***…ulterior fiind tradus în latină. Descriind lupta de la Șcheia, din martie 1486, cronica *Polnoe Sobranie Ruskih Letopisei* (în colecția completă a Letopisețelor Rusești, tomul 32, *Letopisețul lituanian*, Moskova, 1975, pag. 94), se afirmă că …***Ștefan le-a strigat la ai săi în limba valahă (*****română*****)***. Peste ani, la prima relație românească cu rușii, prefigurând parcă ce va urma, când fiica sa Elena și fiul ei sunt uciși la Moskova, ea era numită …***Olena Voloșanka*** (romăncuța, nu moldoveanca). Și exemplele sunt multe…

... волохов 5000, поляков 5000, литвы 5000, также и руси 5000, которой[й] то руси было 25 000[к]. А гды герцовник турецкий вы́ѣждал[25] часто, яко звычай, а з наших не было никого, выѣхал потым сам Стефан воевода волоский, маючи в руках наджак и копие, а скоро постерегл его баша Имбраим симитрийский[26], выѣхал к нему, бо мѣл на Стефана серце[27] за щось давно[л28] и великим бѣгом ударил на него копием. А Стефан, умкнувши коня своего на сторону, копие свое ему угнал в самое горло и так припровадил его до своих волохов[м]. Тамже зараз турецкое войско и орда вся з великим криком ударила на наших, и была
л. 516 об великая битва ‖ годин[н] три[н], где поляцы[о] почали шванковати, ркомо уходити, навели турков на засадку. А в тым Стефан крикнет на своих по-волоску, там же[о] зараз вся засадцка[п] выпершися з лѣса, а Стефан сам, вхопивши[р] корогов коронную[29] у ранного хоружого поляка, дал своему волошинови, и далѣй, мижи[30] турецкии пробившися гарматы, опановал их, и з тылу ударив[31] на турки и татары[с]. Там же все зостали турки поражены наголову, на пляцу полегло побитых турков 85 000[32], а татар 35[т] и сам цесарь[32а] турецкий подстрѣленый[33] мижи ордою ледво утекл в лѣсы и болота[у], за которым наши поляцы не взяли слѣду, где его гонити, бо незначне перебрался. И так за божиею помощию, не помстившися отца своего зневаги, мало и сам сын не згинул, где напотым великие скарбы побрали в турецком обозѣ и зараз там же войску своему[34] грошми турецкими, червонными[35] золотыми, поплатили; полскому, волоскому, литовскому и рускому, особно полковником, ротмистром[ф] и[х36] поручником — що кому приналежало з[37] подарками[ц] давали[ч]. Стефан зас воевода и гетманове полский, литовский[37а] и руский Гаштолт, по педдесят[38] тисячий[39] червонных[40] золотых собѣ взяли и инщии[41] клейноты, риштунки дорогии, а кролеви полтара[42] крот сто[43] тисячий[43] червонных[44] золотых, а таляров углатых ческих возов два и всю муницию военную отдали, которой то муниции — дѣл пятсот, янчарок без личбы было. Дал теды кроль Стефанови тыи таляри всѣ на направу[ш] замков волоских и гармат штук двѣстѣ[щ45], то ся дѣяло в Хотѣню. А так кроль вернулся до Полши, которого Стефан, воевода[46] волоский[46], про-

expus pe larg originea conflictului dintre Jan Olbracht, regele Poloniei, și Ștefan cel Mare, domnul Moldovei. Relatarea în ruteană a fost tradusă în germană de fratele Martin, scrib și tălmaci al marelui maestru, și consemnată de Liborius Nacker, secretarul general al Ordinului Teuton. Iată relatarea:

„Majestatea Sa Regală are [pregătită] această oaste nenumărată nu doar împotriva turcilor, ci [și] să-l alunge pe voievodul moldovenesc; cu toate că [voievodul] este vasalul regelui, din cauza nepăsării bătrânului [Cazimir IV, răposatul rege al Poloniei], de treizeci de ani (sic!) el a devenit tributar turcilor; dacă [voievodul] ar fi fost ocrotit de către rege și dacă [acesta] l-ar fi considerat vasal al său, ar fi stat împotriva turcilor cu izbândă; însă atunci când Valahul i-a cerut răposatului rege ajutorul și ocrotirea și a văzut că a fost părăsit, s-a gândit în fel și chip cum să le plătească turcilor tributul din țările regelui, și nu din țara sa, deoarece regele este o cauză a nenorocirii sale; [voievodul] l-a angajat ca mercenar pe un rus cu numele Muha, care era strașnic în armură, la război, și îi avea în ajutor pe tătari; și a pustiit ținuturile cele mai roditoare, Podolia și Țara Rusiei [Roșii], a luat în fiecare an multă pradă de la popor, în vite, cai și bunuri, făcând pagubă mare, [pradă] din care Valahul putea să-și dea tributul turcilor; [Muha] a stricat țara atât de tare, încât domni mari, care avuseseră bunuri multe în cai, [iobagi] români [câte] șapte sute, [câte] opt sute de vaci, boi, oi, [și] fuseseră foarte respectați, sunt a[illegible]nați, încât sunt siliți să meargă la cerșit; cei care mai tr[illegible]e, adică nu fuseseră uciși, nu mai au nimic. *Item* același nobil a spus: acest rege [de acum] a călătorit de mai multe ori în împrejurimi, să vadă ținuturile din Podolia și Rusia [Roșie], cum au fost stricate și pustiite de către Valah și de către comandantul său de oaste, Muha, ca să-l îndemne pe tatăl său [regele Cazimir] să ocrotească ținuturile [acestea] și să i se împotrivească Valahului. Dar tatăl său a avut o înțelegere cu Valahul, după cum se vorbește, din sfatul reginei [Elisabeta de Habsburg, soția lui Cazimir IV], iar ei, după cum se vorbea, i-au fost trimise multe daruri mai înainte și a lăsat [lucrurile] să

În cartea lui Liviu Cîmpeanu- „Cruciadă împotriva lui Ștefan cel Mare,Codrii Cosminului 1497”, descoperim o informație inedită. În 2012 a fost descoperit manuscrisul lui Liborius Necker, secretarul general al Ordinului Teuton care a participat direct la conflictul moldo-polonez din 1497. Acesta, fiind contemporan cu Ștefan cel Mare îl consideră valah, adică român, pe domnitorul Moldovei.

CONCLUZIA, Ştefan cel Mare se considera român şi vorbea româneşte. Şi punct falsificărilor…

Prof. Constantin Cojocaru. Iași

